

Marek Saj

Doktorat Pana Adama Bartczaka

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 52/1-2, 435-438

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wynik obrony, nadała ks. Robertowi Dębińskiemu stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Urszula Nowicka

DOKTORAT PANA ADAMA BARTCZAKA

Dnia 4 listopada 2008 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej Pana mgr Adama Bartczaka, absolwenta wyżej wymienionego Wydziału. Doktorant przedłożył Radzie Wydziału rozprawę pt. *Obrona ważności małżeństwa a poszukiwanie prawdy o małżeństwie w czynnościach obrońcy węzła małżeńskiego na podstawie spraw o stwierdzenie nieważności małżeństwa prowadzonych w trybunale Diecezji Łódzkiej w latach 1920-2006*. Praca doktorska została napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW pod kierunkiem Ks. prof. UKSW dr hab. Grzegorza Leszczyńskiego. Recenzentami rozprawy byli: Ks. prof. PAT dr hab. Tomasz Rozkrut z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie oraz Ks. prof. UKSW dr hab. Tomasz Gałkowski z Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW.

Doktorant w swojej rozprawie doktorskiej wskazał na kilka podstawowych założeń swoich badań. Na samym początku podkreślił, że inspiracją dla podjęcia tejszy tematyki była dla niego rzeczywistość małżeństwa i prawdy o nim samym jaką przekazuje i broni Kościół w kontekście obecnej sytuacji społecznej, a także instytucja obrońcy węzła małżeńskiego jako charakterystyczna dla procesu kanonicznego o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Młodzi ludzie, stojący u progu życia, decydując się na małżeństwo traktują je jako swoistą tradycję, którą wynieśli z domów rodzinnych. Zauważyć można przy tym, iż coraz więcej domów i rodzin cierpi na skutek rozbicia czy też różnych nałogów. Dzieci dorastają w niepełnych rodzinach pozbawione podstawowych wzorców życia. Coraz częściej też nie potrafią funkcjonować w związku, nawiązywać relacji małżeńskich czy tworzyć wspólnoty. Przyczyny tego stanu są różne. Konsekwencją jednak takich sytuacji są rozpadające się małżeństwa oraz plaga rozwodów. Naprzeciw tych rzeczywistych problemów współczesnego świata i współczesnej rodziny staje Kościół głosząc jak zawsze odwieczne i niezienne prawdy. Jedną z nich jest prawda o małżeństwie. Kościół ukazuje małżeństwo jako przymierze czy też wspólnotę dwojga osób ukierunkowaną na dobro małżonków oraz na zrodzenie i wychowanie potomstwa. Co więcej, ukazuje małżeństwo jako związek monogamiczny, oparty na wierności wzajemnej małżonków i nierozzerwalny.

Proces o stwierdzenie nieważności małżeństwa jest środkiem ustanowionym przez prawodawcę w celu określenia prawdy o konkretnym związku dwojga osób poddanych rzetelnej analizie sędziów, którzy muszą podjąć decyzję co do ważności, a więc nierozzerwalności małżeństwa. W celu odkrycia tejże prawdy naprzeciw żądaniom strony występującej o stwierdzenie nieważności małżeństwa staje urząd obrońcy węzła małżeńskiego ustanowiony przez Kościół w celu obrony ważności związku małżeńskiego. Tenże urząd stał się dla Doktoranta przedmiotem analizy ze szczególnym uwzględnieniem relacji jaka zachodzi pomiędzy obroną ważności małżeństwa a poszukiwaniem prawdy o małżeństwie w czynnościach podejmowanych przez obrońcę węzła małżeńskiego.

Analiza tego problemu, aby stała się bardziej owocna, została oparta na działalności konkretnego trybunału kościelnego, jakim był kiedyś Trybunał Diecezji, a obecnie Archidiecezji Łódzkiej. Celem zatem tej dysertacji było ukazanie wkładu obrońcy węzła małżeńskiego w poszukiwanie prawdy o małżeństwie, które wyraża się z jednej strony poprzez obronę ważności małżeństwa, z drugiej zaś poprzez powstrzymanie się od tego wszystkiego co można by nazwać nierozumną obroną za wszelką cenę.

W opracowaniu niniejszej kwestii Doktorant posłużył się różnymi tekstami źródłowymi. Były to źródła biblijne, teologiczne, a przede wszystkim prawne. W szczególności należy do nich zaliczyć Kodeks Prawa Kanonicznego Kościoła Łacińskiego oraz akta spraw o stwierdzenie nieważności małżeństw Trybunału Diecezji Łódzkiej za lata 1920-2006. Należy zaznaczyć, że były to akta I instancji, gdyż w omawianym okresie Trybunał Archidiecezji Łódzkiej w roku 2006 działając jako trybunał apelacyjny rozpoczął jedynie kilkanaście spraw, z których żadna nie została zakończona. W każdej z nich obrońca węzła małżeńskiego powstrzymywał się od jakichkolwiek uwag przeciwnych wyrokowi I instancji Sądu Diecezji Łowickiej. W pracy uwzględnione zostały także najnowsze przepisy dotyczące obrońcy węzła małżeńskiego zawarte w Instrukcji procesowej *Dignitas connubii* z 2005 roku. Pomocą w niniejszym opracowaniu stała się również literatura kanonistyczna polska i obcojęzyczna.

Doktorant w swojej rozprawie doktorskiej posłużył się metodą złożoną, aby jak najlepiej ukazać zagadnienia zarówno historyczne jak również współczesne. Zastosował więc metodę historyczno-prawną, a także metodę dogmatyczno-prawną oraz analityczno-syntetyczną.

Praca Pana mgr Adama Bartczaka składa się ze Spisu treści; Wstępu; trzech rozdziałów, które otrzymały następujące brzmienie: Rozdział I: „Poszukiwanie prawdy o małżeństwie w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa”, Rozdział II: „Określenie i geneza urzędu obrońcy węzła małżeńskiego”, Rozdział III: „Urząd obrońcy węzła małżeńskiego pod rządami KPK z 1917 r.”, Rozdział IV:

„Urząd obrońcy węzła małżeńskiego pod rządami KPK z 1983 r.”; Zakończenia; Wykazu ważniejszych skrótów oraz z Bibliografii.

Rozdział I prezentowanej pracy ma zdecydowanie charakter ogólny. Przedstawia on rozumienie małżeństwa w świetle obowiązujących norm prawnych. W ten sposób została ukazana cała prawda o małżeństwie głoszona i przekazywana przez Kościół. Umieszczona w ramy procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa zakłada możliwość jego ważności bądź też nieważności. Domniemanie prawne za ważnością małżeństwa wymaga obalenia, kiedy mówi się o jego nieważności. Proces małżeński zakłada poszukiwanie prawdy obiektywnej w celu rozstrzygnięcia wątpliwości przedłożonej przed Trybunał. W to działanie włącza się także obrońca węzła małżeńskiego jako urzędowy przedstawiciel Kościoła w procesie, stojący na straży obrony ważności małżeństwa.

Rozdział II przedstawia określenie i genezę urzędu obrońcy węzła. Aby można było odpowiedzieć na postawiony w temacie pracy problem, Doktorant ukazał genezę i potrzebę ustanowienia instytucji obrońcy węzła małżeńskiego. W tym celu odniósł się zarówno do prawa rzymskiego, jak również do początków chrześcijaństwa. Główna myśl została skierowana jednak na sytuację w Europie, a także w Polsce oraz motywy, które skłoniły papieża Benedykta XIV do ustanowienia urzędu obrońcy małżeństwa. Rozdział ten został zakończony analizą aktów prawnych dotyczących obrońcy małżeństwa wydanych do 1917 roku.

Kolejny, III rozdział opracowania poświęcony został ukazaniu czynności procesowych obrońcy węzła małżeńskiego pod rządami Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 roku. W tym celu Autor przeanalizował poszczególne fazy działalności obrońcy w trakcie procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa w oparciu o akta spraw prowadzonych w Trybunale Diecezji Łódzkiej w latach 1920-1983. Ze względu na dużą ilość spraw nie było możliwe przywołanie wszystkich spraw prowadzonych we wskazanym okresie, niemniej te przywołane w rozprawie w wystarczający sposób ukazują metodę działania obrońcy węzła i jego podstawowe zadania. Analiza głównych czynności obrońcy węzła małżeńskiego w sprawach prowadzonych we wspomnianym Trybunale pozwoliła zobrazować zmieniające się podejście do rozumienia roli obrońcy w kontekście poszukiwania prawdy o małżeństwie.

Ostatni, IV rozdział pracy poświęcono w całości regulacjom prawnym po roku 1983 dotyczącym urzędu obrońcy węzła małżeńskiego. W tym celu przeanalizowane zostały najpierw przepisy zawarte w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku odnoszące się do urzędu obrońcy węzła, a następnie wskazane nowe przepisy dotyczące omawianego urzędu zawarte w Instrukcji procesowej *Dignitas connubii*. Najważniejszą część tego rozdziału stanowi dokonana, podobnie jak w rozdziale III, analiza czynności obrońcy węzła małżeńskiego w oparciu o akta spraw prowadzonych w Trybunale Diecezji, a następnie Archidiecezji Łódzkiej w latach

1984-2006. Ostatnia część czwartego rozdziału dotyczy kwestii omówienia natury urzędu obrońcy wężła, a zwłaszcza relacji jaka zachodzi pomiędzy obroną małżeństwa a poszukiwaniem prawdy o małżeństwie w konkretnych czynnościach obrońcy wężła. W ten sposób Autor starał się odpowiedzieć na zawartą w temacie pracy wątpliwość dotyczącą roli obrońcy wężła małżeńskiego w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa.

W zakończeniu Doktorant w sposób jasny i przejrzysty podsumował wyniki swoich badań i wyciągnął właściwe wnioski. Stwierdził, że poszukiwanie prawdy o małżeństwie jest celem nadrzędnym obrońcy wężła małżeńskiego. Obrona ważności małżeństwa służy poszukiwaniu prawdy i do niej zmierza. Stąd obrońca winien dołożyć wszelkich starań, aby podważyć żądanie nieważności małżeństwa, ukazać argumenty przemawiające za jego ważnością, ale też w sytuacji, gdy nie znajduje żadnych argumentów przemawiających za ważnością danego małżeństwa, powinien stwierdzić, iż po dogłębnej analizie akt nie znalazł żadnych argumentów przeciwnych tezie powództwa. W ten sposób obrońca broniąc ważności małżeństwa staje się pomocnikiem w procesie poszukiwania prawdy o małżeństwie. Obrońca broni ważności małżeństwa w perspektywie prawdy. Jest bowiem zarówno obrońcą ze strony Kościoła dobra, jakim jest małżeństwo, ale także działa jako *minister veritatis*.

Obydwaj recenzenci wskazali pozytywne jak i negatywne walory dysertacji Pana mgr Adama Bartczaka i w końcowych wnioskach ocenili ją jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo rozprawie doktorskiej, tak pod względem merytorycznym jak i formalnym. Podkreślili też, że Autor dobrze zrealizował swe badawcze zamierzenia.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy właściwy dla rozpraw doktorskich, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała Panu Adamowi Bartczakowi stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

ks. Marek Saj CSsR

DOKTORAT ALDONY CIBOROWSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2008 r. na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej p. mgr Aldony Ciborowskiej. Doktorantka przedstawiła Radzie Wydziału